

**Terveydenhuollon atk-päivät
4-6. 5 1993
Synnöve Amberla
Sairaalaliitto**

SELVITYS TIETOSUOJARATKAISUISTA PERUSTERVEYDENHUOLLOSSA JA ERIKOISSAIRAANHOIDOSSA

Kunnalliset keskusjärjestöt ja Sairaalaliitto tekivät syksyllä 1992 sairaaloille, terveyskeskuksille ja yksityiselle sektorille suunnatun kyselyn, jonka tavoitteena oli kartoittaa perusratkaisut tietosuojakysymyksien osalta eri sairaaloissa ja terveyskeskuksissa. Tietosuojaratkaisujen selvittäminen oli osa laajempaa kyselyä, jossa selvitettiin terveydenhuollon organisaatioiden käsitystä siitä, miten terveys- ja sairauskertomuksen atk-kehittämistyö tulisi edetä, ja mikä on se osa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kertomuksen tietosisällöstä, joka nykypäivänä on jo atk:lla.

Kyselylomake jakaantui kolmeen pääalueeseen. Ensimmäinen osa on tarkoitettu organisaation johtavan lääkärin/ylilääkärin tai hänen delegeimansa henkilön vastattavaksi ja se sisälsi organisaatioon liittyvää taustatietoa ja tietosuojaratkaisuja koskevia asioita.

Toinen osa oli pääasiassa automaattiseen tietojenkäsittelyyn liittyviä kysymyksiä ja tarkoitettu atk-asioista vastaavan tai hänen delegeimansa henkilön vastattavaksi. Kolmas koski terveys- ja sairauskertomuksen tietosisältöä atk:lla ja paperilla.

Esiselvitykseen osallistuvat:

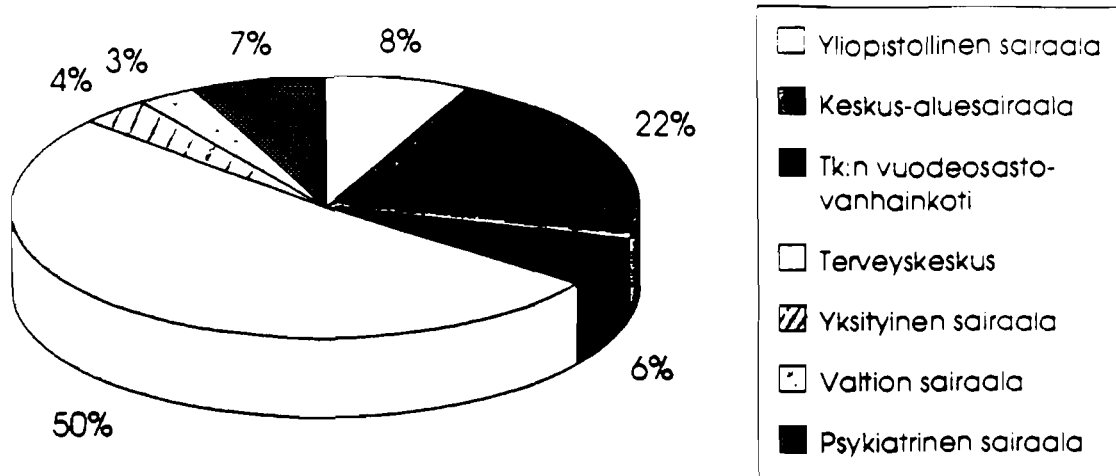
1. Yliopistosairaalat ja niihin liitetyt sairaalat sekä HYKS:n eri klinikat.
2. Keskussairaalat ja niihin liitetyt sairaalat sekä aluesairaalat.
3. Kaupunkien ja kuntien terveyskeskusten vuodeosastot ja kaupunkien mielisairaalat.
4. Valtion sairaalat ja sotilas- ja vankisairaalat.
5. Yhteisöjen ja yksityisten omistamat sairaanhoitolaitokset.
6. Kansanterveystyön kuntainliitot.

Kyselykaavakkeita lähetettiin 443 terveydenhuollon organisaatioon ja vastauksia saatiin 221 (50 %). Näistä kyselylomakkeen palautti 35 organisaatiota pääosin tyhjänä, koska kysely käsitettiin atk-järjestelmiin liittyväksi ja kyseisissä organisaatioissa ei ollut käytössä mitään atk-järjestelmää. Lopulliseksi vastausten lukumääräksi tuli 186 vastausta.

Terveyskeskukset olivat selkeästi suurin kyselyyn vastannut ryhmä. Paras vastausprosentti oli kuitenkin keskussairaaloista ja yliopistollisista sairaaloista.

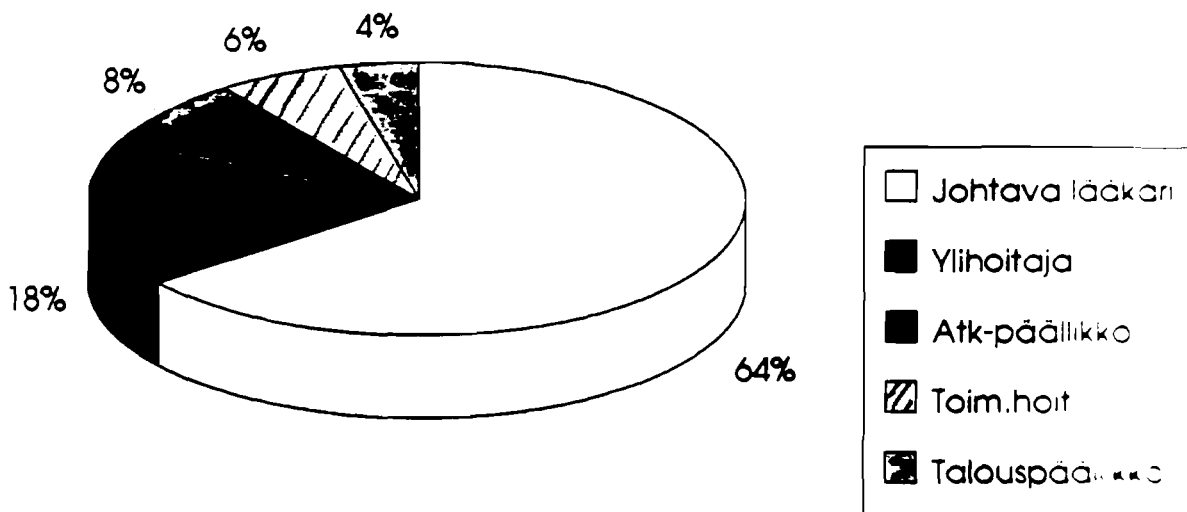
Kysely toimitettiin kunkin organisaation johtavalle/vastaavalle lääkärille. Tutkimuskyselystä tiedotettiin sairaanhoitopiireille ja terveyslautakunnille. Tässä tutkimuksessa haluttiin nimenomaan selvittää se, miten käytännön tasolla sairaaloissa ja terveyskeskuksissa mielletään tietosuojaan liittyvät kysymykset.

Kuvio 1. Kyselyyn vastannut organisaatio

Kyselyyn vastaajista pääosa oli johtavia/vastaavia lääkäreitä (64%). Ylihoitajia vastaajista oli seuraavaksi suurin ryhmä (18%). 6% vastaajista koostui eri-ammattinimikkeellä toimivista henkilöistä kuten esim. toimistonhoitaja, suunnittelusihteeri, kanslisti jne.

Kuvio 2. Kyselyyn vastaajan ammattinimike

Tutkimustulokset

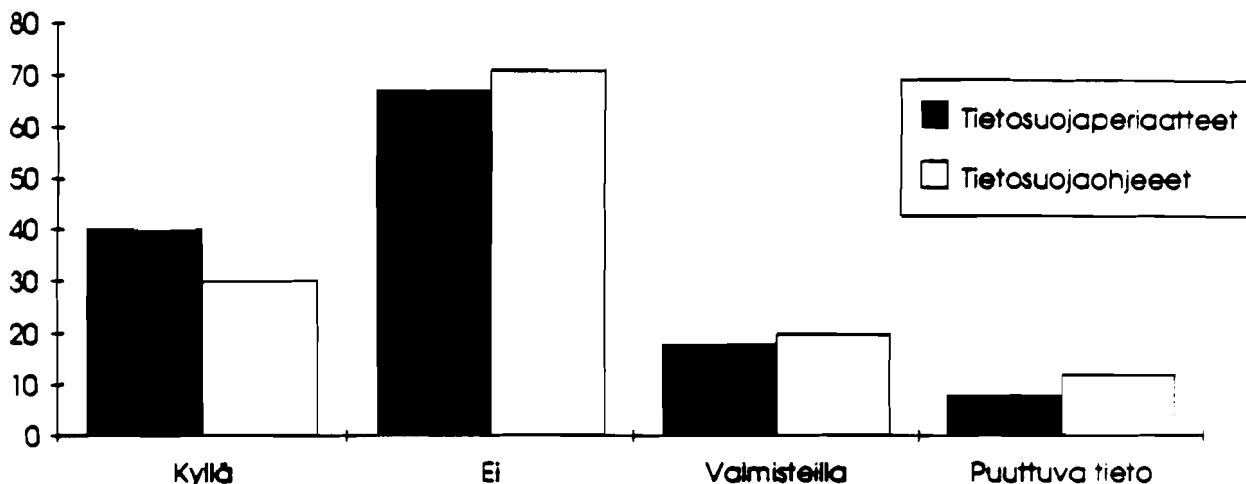
Tutkimustulokset kuvataan tässä raportissa kysymyskohtaisesti. Tässä raportissa käydään läpi ne tietosuojaan liittyvät kysymykset, joita selvitettiin ja kuvattiin näihin liittyvät tutkimustulokset kysymyskohtaisesti. Laajempaa tulkintaa siitä, miten nämä asiat tulisi hoitaa ja järjestää tietosuojan näkökulmasta, täydennetään tähän raporttiin myöhemmin ja tutkimustulokset raportoidaan täydennettynä kesän 1993 aikana

Kysymys 1.

Onko organisaatiossa olemassa johtoryhmän hyväksymiä tietosuojan periaatepäätöksiä ja yksityiskohtaisia pysyväisohjeita?

Enemmistöllä vastanneista organisaatioista (53%) ei ole olemassa kyseisiä periaatepäätöksiä eikä tietosuojaohjeita (54%). Valmisteilla tietosuojaan liittyvät periaatepäätökset ovat 14%:lla organisaatiolla ja tietosuojaohjeet 15%:lla.

Kuvio 3. Tietosuojaperiaatteet ja -ohjeet terveydenhuollon organisaatioissa

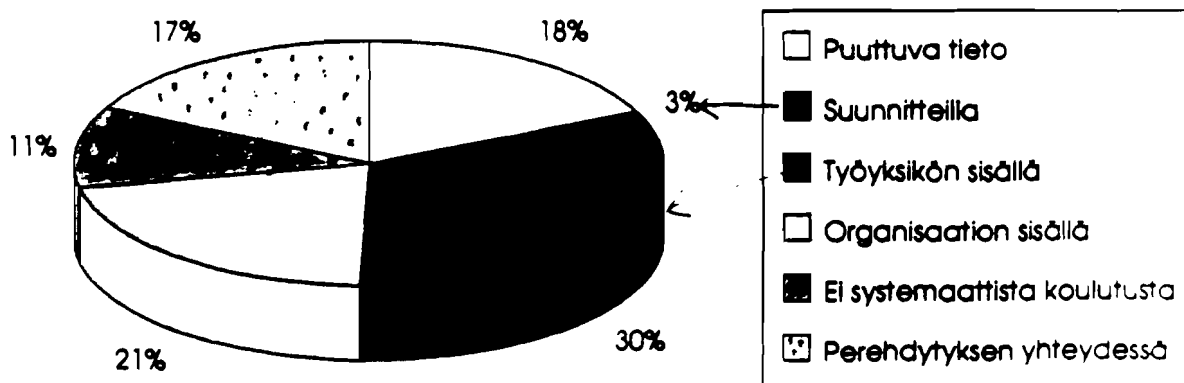
Kysymys 2.

Millainen tietosuojaan liittyvä koulutus organisaatiossanne on käytössä?

Tietosuojaan liittyvän koulutuksen järjestäminen terveydenhuollon organisaatioissa on varsin sekavaa. Koulutus järjestetään pääasiassa työyksikön/osaston sisäisenä tai organisaation sisäisenä koulutuksena (51%). Monissa organisaatioissa koulutusta järjestetään sekä organisaation työyksikön sisällä, että myös perehdytyskoulutuksen yhteydessä.

Kuvio 4.

Tietosuojaan liittyvän koulutuksen organisointi

Kysymys 3.

Onko henkilöstörekisterilain piiriin kuuluvissa rekistereissä atk-rekisterien rekisteritoiminnot kuvattu ja käytävätkö organisaatiot rekisteritoimintojen kuvaamisessa sitä varten tehtyä mallilomaketta?

Rekisteritoiminnot on kuvattu 44%:ssa vastanneista organisaatioista.

Rekisteritoimintoja ei ole kuvattu 41%:ssa. Rekisteritoimintojen kuvaus on suunnitteilla kahdessa organisaatiossa. Mallilomake on käytössä ainoastaan 21% vastanneista organisaatioista.

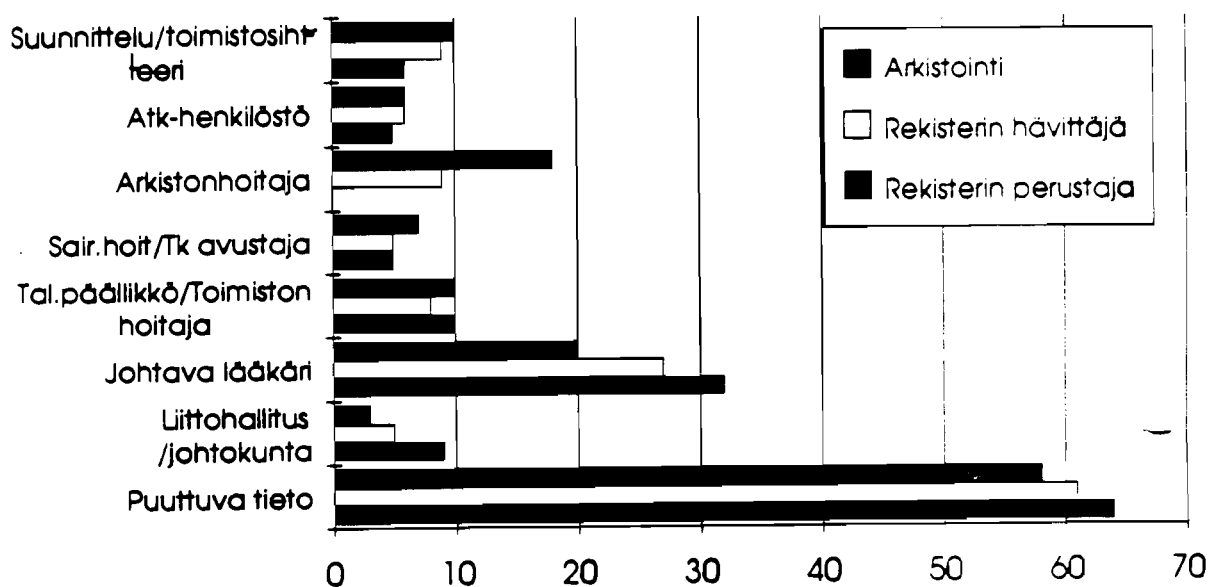
Kysymys 4.

Kuka on organisaationne potilasrekisteriasioista vastaava henkilö ja kuka vastaa henkilöresterin perustamisesta, hävittämisestä ja arkistoinnista?

Tähän kysymykseen vastaukset olivat todella vaihtelevia ja kysymys koettiin erittäin vaikeaksi. Siitä syystä suurin ryhmä vastauksista oli puuttuva tieto tai ei tietoa (48 %). Käytännöt rekisterien perustamiseen liittyvissä asioissa vaihtelevat suuresti. Liittohallitus/johtokunta vastaa 7 %:sti rekisterien perustamisesta, johtava lääkäri 25 %:sti.

Kuvio 5.

Henkilöstö/potilasrekisteristä vastaavat henkilöt

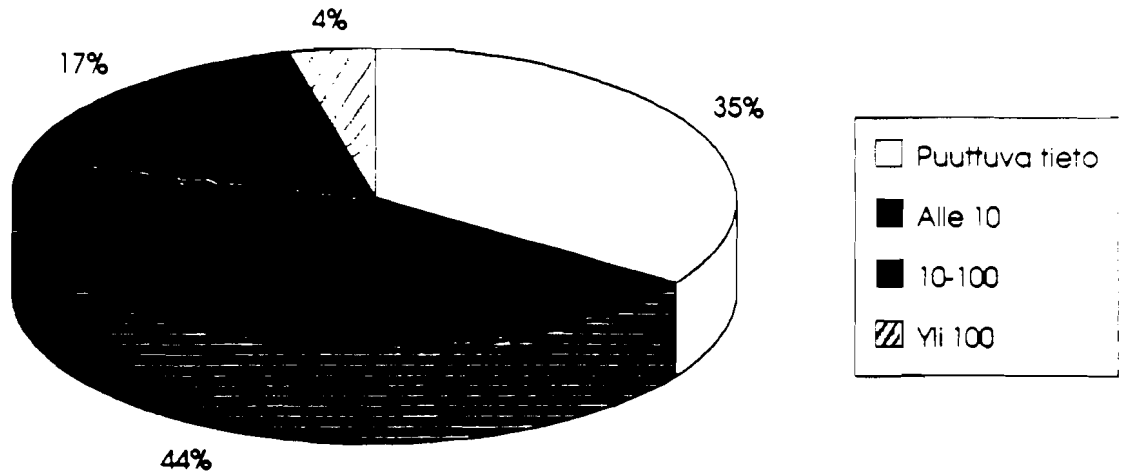
Kysymys 5.

Henkilöresterien tarkastusmahdollisuutta käyttäneiden potilaiden lkm/vuosi (Arvio).

Potilaan tietojen tarkastuspyyntökäytäntö organisaatiossanne?

Kysymyksessä haluttiin selvittää tarkastuspyyntökäytäntöjä tilanteessa, jossa hoidon jälkeen ja hoidon jo päätyttyä potilas haluaa selvittää sekä terveys- ja sairauskertomukseen liittyviä tietoja, että tietojärjestelmään tallennettuja tietoja. Pääosin tarkastuspyyntöjä tulee vuosittain alle 10 organisaatiota kohti. Lukuisissa vastauksissa todettiin, että tarkastuspyyntöjä ei ole esiintynyt ollenkaan.

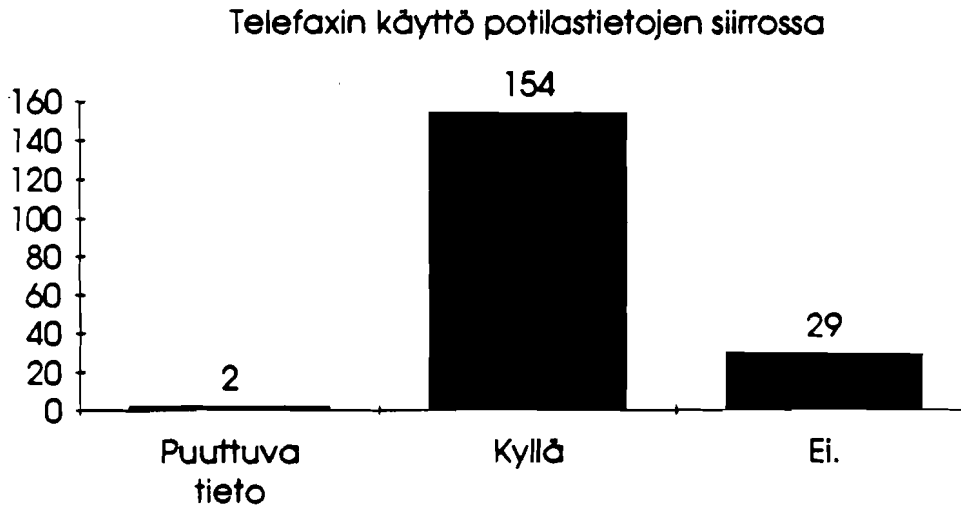
Kuvio 6. Potilastietojen tarkastuspyyntöjen määrä/ vuosi

Kysymys 6.

Käytetäänkö organisaatiossanne telefaxia potilaan sairauskertomustietojen siirrossa ja lähettämisessä hyväksi?

Kuvio 7.

Kysymys 7.

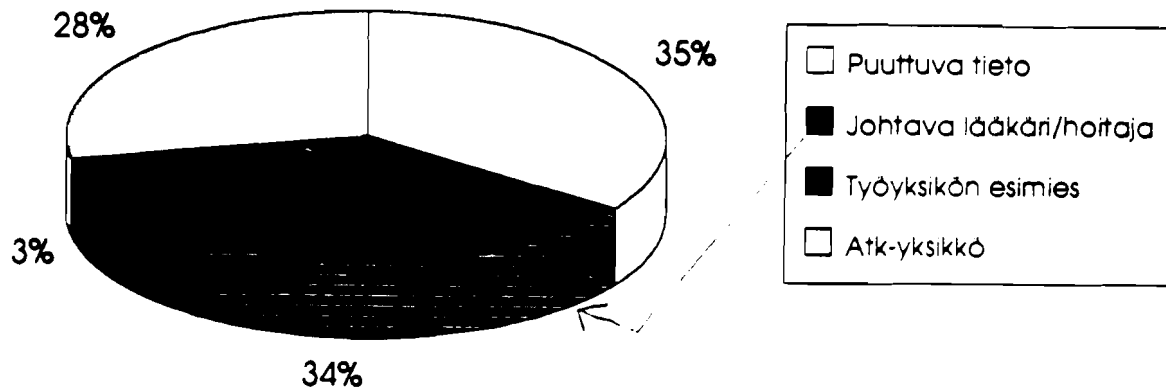
Mitkä ovat organisaatioissanne käyttäjäryhmien määrittelymenetelmät ja käytännöt?

Yleisperiaate on, että potilaan tietojen katselun ja käsittelyn tulisi liittyä aina käsillä olevaan hoito- tai muuhun tehtävään. Pääsyä sellaisiin potilaan tietoihin, jotka eivät ole tarpeellisia työtehtävien suorittamiseksi ei voida pitää sallittuina. Potilaan tietojen katselu ei tulisi olla mahdollista ilman voimassa olevaa hoitosuhdetta. Tietosuoja tulisi järjestää työntekijäkohtaisesti sekä työtehtäviin liittyen. Kussakin työtehtävässä tarvittavat tiedot/tietoryhmät tulisi rajata käyttöoikeusmäärittäisin. Näistä

käyttöoikeuksista tulisi pitää rekisteriä, ja sitä pitäisi valvoa ja ajoittain tarkastaa. Käyttäjäoikeudet määritellään työn alkaessa ja työsuhteen päätyttyä esimies on velvollinen mitätöimään työntekijän tunnukset.

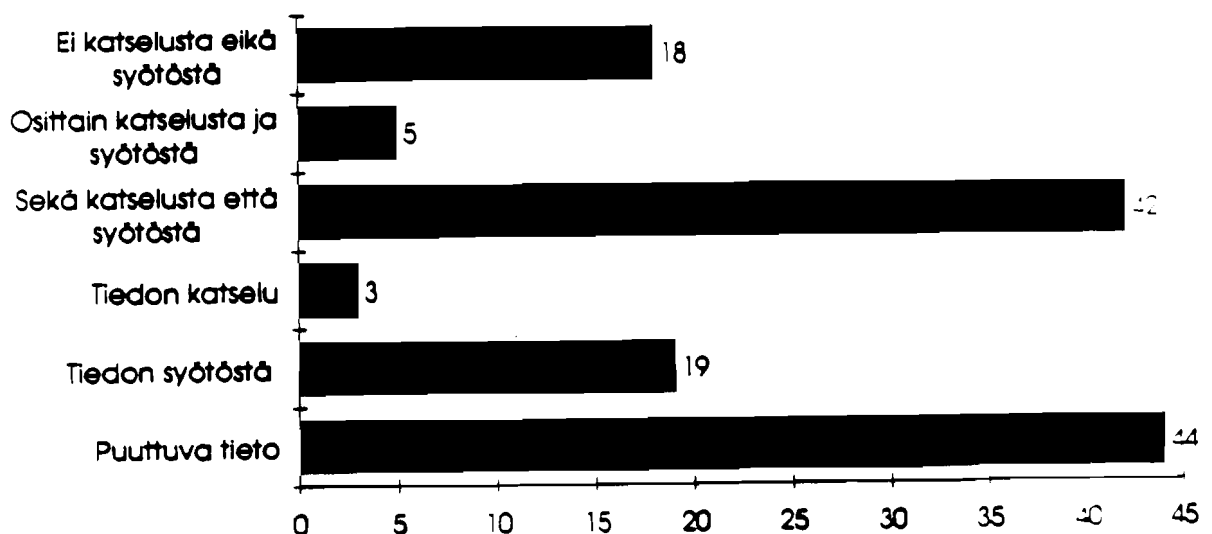
Tietojärjestelmän tulisi tarkistaa onko organisaatiolla ollut hoitosuhde potilaaseen. Tällaiset katselut rekisteröidään järjestelmään ja pakollisena vastauksena tulee antaa katselun syy, kuten esimerkiksi puhelintiedustelu hoidon jälkeen, reseptien uusinta, laboratoriotulosten katselu, potilaan kirjallinen/suullinen lupa, yms. Tarkastusten yhteydessä on olennaista kyetä selvittämään myös ne henkilöt, jotka ovat käsitelleet potilaaseen liittyvää tietoa terveydenhuollon tietojärjestelmissä. Kyselyssä selvitettiin tietojärjestelmien osalta sitä, voiko jälkikäteen tietojärjestelmästä jäljittää potilastietoa katselleet ja kirjanneet henkilöt. Tietojärjestelmiin sisältyvä sormenjälkitieto kuvataan kuviossa 8.

Kuvio 8. Potilastietojärjestelmien käyttöoikeudet määrittelee

Kuvio 9.

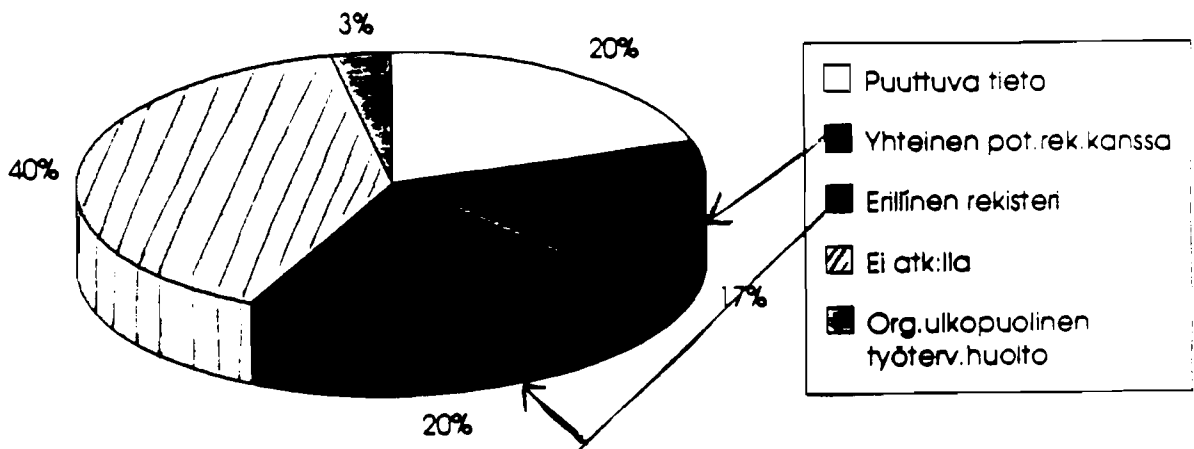
Tietojärjestelmään jäävä 'sormenjälkitieto' käyttäjästä

Kysymys 8.

Onko organisaationne työntekijöiden työterveyshuollon tiedot samassa rekisterissä potilastietojen kanssa?

Kuvio 10.

Henkilökunnan työterveyshuollon tiedot atk-rekisterissä**Kysymys 9.**

Onko organisaatiossanne käytössä potilaan lupa tietojen luovuttamiseksi edelleen atk:lla, paperilla vai sekä että?

Lupa potilaan tietojen luovuttamiseksi edelleen